

+ 385 92 372 1 777 | PON-PET od 08:00 do 17:00 sati, SUB od 08:00 – 13:00 sati | ✉

dobarzivot.net@gmail.com

[Mapa weba](#) [Kontakt](#) [Facebook](#) [Prijava na newsletter](#)

Dobar život

LIFESTYLE PORTAL

[Dobra priča](#) [Zdravlje & Ljepota](#) [Hrana](#) [Dom & Vrt](#) [Kamo ići](#) [Više...](#)

[Početna](#) / [Dobra priča](#) / [Život](#) / HUMOR U HRVATSKOJ (2): Počeci pisanog humora u Hrvatskoj

Objavljeno: 16. kolovoza 2023.

Ažurirano: 19. kolovoza, 2023.

HUMOR U HRVATSKOJ (2): Počeci pisanog humora u Hrvatskoj

Piše: Dragutin Lončar

U drugoj polovici 19. stoljeća i prvoj polovici 20. stoljeća, u Hrvatskoj je izlazilo oko 300 humorističnih časopisa, iako u odnosu na današnje 21. stoljeće, mnogi smatraju da je to bilo mračno i zatucano vrijeme bez smijeha i veselja. **Pišući o povijesti humora u Hrvatskoj**, ali i šire, neupitna je činjenica da je danas humor, u odnosu na vrijeme prije stotinjak i više godina, izbačen iz hrvatskih medija, pogotovo onih tiskanih.

Prije nekoliko godina Frane Dulibić izdao je knjigu „Povijest karikature u Hrvatskoj od 1860. do 1940. godine“, u kojoj ističe značaj karikature i općenito humora u svim segmentima ljudske djelatnosti u tom vremenu. Danas su humoristični časopisi gotovo nestali u svijetu, te Dulibić spominje sudbinu britanskog „Puncha“ koji je izlazio od 1841. godine i smatran je jednim od najutjecajnijih časopisa u svijetu, da bi i on prije nekoliko godina zatvorio svoje stranice.

Povijest humora je povijest bunta običnog čovjeka protiv vlasti

Spomenimo da se hrvatska politika krajem 19. i početkom 20. stoljeća vezala uz humoristične časopise gdje su tadašnje političke stranke imale svoje novine, gotovo isključivo humoristične. List „Zvekan“ koji je izlazio od 1867. godine bio je list tadašnje pravaške stranke, a uređivao ga je osobno Ante Starčević.

Ciena mu je za
domaće na go-
dinu 4 for., na
pol godine 2
for.; za izvanj-
ske na godinu
4 fr. 40 novč.,
na pol godine
2 fr. 20 novč.

Izlazi 1 i 15.
svakoga mje-
seca. Uredniš-
tvo i odprav-
ništvo Zveka-
na je u Jur-
jevskoj ulici
kuće broj 183.
gdje se prima-
ju predbrojke,
i rukopisi.

HUMORISTIČKO - SATIRIČKI LIST.

God. I. U Zagrebu 1. ožujka 1867. **Broj 4.**

L J U B A V.

<p>Moja ljubav, djeco, paše Sve što znam da je naše; Ja vam ljubim um otvoran.</p>	<p>Al ne ljubim djecu tmine Ni na licu krinke fine, Ni te, što se izrodiše</p>
--	--

Prvi humoristični list -list pravaške stranke "Zvekan" kojeg je uređivao Ante Starčević

Neke političke stranke čak nisu imale nikakvo svoje takozvano ozbiljno glasilo, već su izdavale humoristični list u kojem su ismijavali svoje političke protivnike.

Povijest humora je povijest bunta običnog čovjeka jer se kroz humor i ironiju obični čovjek može buniti protiv vlasti, a od humora nisu pošteđen ni najsmjerniji političari, dostojanstvenici i nitko od onih koje se smatra nedodirljivima.

Naravno, humor nije samo satira i način iskazivanja bunta prema takozvanim stupovima društva. Međutim, uočljivo je da su u tim svojim humorističnim časopisima svoje protivnike ismijavali na jedan „dostojanstveniji“ način od

onog, da usporedimo, što se ovih godina događa i govori u Hrvatskom saboru.

Željko Bajza je nedavno u časopisu „Kolo“ Matice Hrvatske objavio poduži tekst pod naslovom „Kajkavski humor nekad i sad“, u kojem osim časopisa „Zvekan“ iz tih vremena, spominje i humoristične časopise „Stršen i Muha“, „Satir“, „Vušivec“, „Pauk“, „Peckalo“, „Pilule“. Tu su i ostali humoristični listovi također neobičnih imena: „Rampa“, „Ričet“, „Rovaš“, „Satyricus“, „Vedrina“, „Vrabc“, „Zagorski zajec“, „Smola“, „Varaždinski šaljivi list“, „Klafra“, „Tončovo hoblinje“, „Ricinus“, „Svraka“ te „Kerempuh“ i „Paradoks“ i brojni drugi.

Samoborsko fašničko glasilo Sraka

Humoristični listovi u sigurnom okrilju Fašnika

Većina humorističnih listova objavljivala se uz Fašnik, što se i danas održalo u nekim sredinama jer je to najsigurniji način da nitko od vlasti neće zamjeri zezanciju na njihov račun. Spomenimo samo samoborsku „Sraku“, krapinski

„Zvonec“ i donjostubički „Zagorski Potepuh“. Uostalom, stari je običaj da čelni čovjek mjesta u te dane predaje ključeve grada princu karnevala.

Samoborski fašnički humoristični list "Ričet"

Običaj maškara najvjerojatnije se razvio iz rimskih bakanalija, luperkalija i saturnalija, ali je utemeljen i na magijskom vjerovanju u gonjenje zlih sila, kao i protjerivanje zime. Ima i socijalno značenje jer se kroz lakrdijašenje često očituje i društvena kritika. Karnevali se stoljećima održavaju posvuda po

svijetu, uglavnom u područjima s većinskim katoličkim stanovništvom, dok se kod pripadnika istočnih crkava Maslenica slavi na sličan način. Protestanti ih uglavnom ne održavaju ili su ih prilagodili drugim običajima kao što je Danski karneval Fastelavn.

Zanimljivo je također da se ni tadašnji najbolji likovni umjetnici nisu ustručavali baviti se karikaturom pa ti listovi po kvaliteti crteža nisu ni dan danas nadmašeni. Spomenimo da se karikaturom kao svojim umjetničkim izrazom bavio Leonardo, Toulouse-Lautrec i mnogi drugi ondašnji likovni umjetnici svjetskog glasa.

POTEPUH

Hrvatski časopis za humor, satiru i aforistiku

ISSN 1333-5715 BROJ 48 - FAŠNIK A.-D. 2023. - CIJENA 1,80 € (13,56 kn)

PAMETNI NORE ZA FAŠNIK,
A ONI DRUGI CIJELE GODINE.

"Potepuh" humoristični fašnički list Donje Stubice kojeg uređuje autor teksta Dragutin Lončar

Cenzura hrvatskih humorističnih časopisa; umjesto karikature – bjelina

Prva hrvatska karikatura u modernome smislu, kao grafička reprodukcija, potječe iz 1843., kako to na svojim internetskim stranicama ističe Društvo

hrvatskih karikaturista, a u drugoj polovici 19 st. razvijala se novinska, uglavnom politička karikatura u listovima većinom pravaške orijentacije, a autori su bili Marko Manasteriotti, Vlaho Raić i F. Quiquerez. Početkom 20. st. slikari M. C. Crnčić, B. Čikoš-Sesija, D. Melkus, B. Petrović, V. Filakovac, E. Vidović, J. Račić, P. Križanić, V. Gecan, A. Maurović, A. Motika i drugi, objavljivali su karikature visoke umjetničke vrijednosti u humorističkim listovima („Koprive“, „Duje Balavac“).

U vrijeme vladavine Khuena Hedervaryja često su hrvatski humoristični časopisi bili cenzurirani, pa su glavni urednici zbog toga završavali u zatvoru, a umjesto nepoćudne karikature ili šaljivog teksta u novinama je objavljivana samo bjelina. Bakarski „Vragoljan“ te zagrebački „Bič“, „Trn“ i „Stršen“ tada su bili najviše pod prismotrom vlasti.

Slikovni materijal koji su tadašnji humoristični časopisi objavljivali bio je u prvom redu satiričkog karaktera, s tim da su češće karikirali pojedine događaje i moralne osobine prikazanih osoba, a vrlo rijetko i samu fizionomiju likova. Ta je karikatura bila prvenstveno karikatura situacije. Za primjer se može uzeti ilustracija Davida Starčevića iz „Biča“ iz 1884. gdje se primjećuje usmjerenost vlasti na namjerno cenzuriranje upravo tog časopisa. Cenzurirana ilustracija prikazuje dvojicu saborskih stražara i Davida Starčevića (tadašnjeg sabornika) u trenutku kada izlaze iz zgrade Sabora zbog „neprimjerenog“ Starčevićevog govora.

“Poštuj visoku vladu, da dugo živiš i da ti bude dobro na zemlji”

Ismijavajući cenzuru i cenzore tadašnji „Trn“ donosi zanimljiv ogleđ o tiskovnoj problematici pod naslovom „Deset zapoviedi tiskovnih“:

I. Ja sam cenzor tvoj, ne imaj drugih gospodara osim mene

II. Ne napiši opozicionalnoga članka u zalud

III. Spomeni se, da svetkuješ naš tiskovni zakon

IV. Poštuj visoku vladu, da dugo živiš i da ti bude dobro na zemlji

...

Na kraju, uz ovaj kratki osvrt na početke humora u Hrvatskoj, izvucimo iz arhive vic koji svjedoči čemu su se ljudi u Hrvatskoj smijali prije stotinjak i više godina:

– *Si čul Peter da je Miškec zbetežel?*

– *A kaj mu je?*

– *Dobil je otrovanje od alkohola.*

– *Mulec, a zakaj pije otrovani alkohol!*

Piše: Dragutin Lončar, novinar publicist i nakladnik, dugogodišnji novinar i urednik u novinskim izdanjima nekadašnje Vjesnikove kuće (Vjesnik, Sedam dana, Danas, Arena...), a posljednjih četvrt stoljeća samostalni novinski djelatnik te urednik i izdavač Hrvatskog humoristično-satiričkog časopisa "Potepuh".

Drugi članci iz serijala "Humor u Hrvatskoj" (linkovi):

HUMOR U HRVATSKOJ (1): Smijeh je dar bogova

HUMOR U HRVATSKOJ (3): Ima li humor mjeru?

Tekst je objavljen u sklopu projekta "Humor u Hrvatskoj" uz potporu Agencije za elektroničke medije za kvalitetno novinarstvo.

Moglo bi vas zanimati:

**HUMOR U HRVATSKOJ (3):
Ima li humor mjeru?**

**HUMOR U HRVATSKOJ (1):
Smijeh je dar bogova**

**Prvi specijalizirani tečaj
Apiturizam u Hrvatskoj za**

**Demografska kriza i
gospodarstvo (1): Tko će**